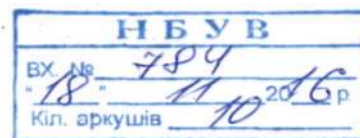

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Мудрохи Валентини Олександрівни «Науково-методична діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: історико-функціональний аспект та інноваційні особливості», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 - книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

Актуальність теми. Системні трансформації, що відбулися та продовжують поглиблюватися в бібліотеках країни під впливом розвитку та поширення інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності суспільства потребують інноваційних підходів до науково-методичної роботи як важливого напрямку діяльності наукової бібліотеки, що забезпечує адекватне реагування бібліотек на глобальні зміни у соціумі. У цьому контексті дослідження В. О. Мудрохи, в якому розкриваються особливості становлення, розвитку науково-методичних засад діяльності у Львівській національній науковій бібліотеці імені В. Стефаника (далі - ЛННБУ ім. В. Стефаника) як бібліотеки національного рівня впродовж її існування, розглядаються особливості використання та оновлення науково-методичного інструментарію, що загалом сприяє упровадженню інноваційних технологій та розвитку соціокомунікаційних функцій наукової бібліотеки. Попри значну кількість наукових праць фахівців бібліотечної сфери, на сьогоднішній день як у вітчизняній, так і в зарубіжній історіографії відсутнє цілісне дослідження, в якому б комплексно аналізувалася визначена проблематика. Позитивною рисою дисертаційного дослідження В. О. Мудрохи є обґрунтування його значущості у контексті модернізації бібліотечної галузі та підвищення ефективності діяльності наукових бібліотек України.

Дисертаційне дослідження виконувалось у відділі бібліотекознавства ЛННБУ ім. В. Стефаника як складова комплексної наукової теми

«Ретроспективні фонди ЛННБУ ім. В. Стефаніка: історія формування та бібліографічна реконструкція» (державний реєстраційний номер: РК 0113 Ш06493).

Необхідно зазначити, що високий науковий рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів дисертації забезпечує комплекс наукових підходів і методів. Зокрема, дисертанткою використано системний, структурно-функціональний, історичний інституційний та діяльнісний підходи, сукупність історичних методів (порівняльно-історичний, хронологічний, конкретно-історичний, історико-книгознавчий, історичної реконструкції), а також спеціальні методи дослідження - статистичний, порівняльний і соціокомунікаційний, соціокультурного, інформаційного та джерелознавчого аналізу, контент-аналізу.

Аналіз характеристики роботи у вступі свідчить, що В. О. Мудроха на належному рівні володіє теоретико-методологічним інструментарієм осягнення теми. Об'єкт, предмет і мета сформульовані фахово та чітко. Дослідницькі завдання, визначені здобувачем, у роботі висвітлені повно, ґрунтовно, різнобічно.

Наукова новизна полягає у тому, що дисертація В. О. Мудрохи є першою науковою працею, в якій здійснено комплексне дослідження наукових засад, форм і методів науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаніка в контексті основних історичних етапів діяльності книгозбірні (перший етап: 1940 - 1969 рр., другий: 1970 - 1990 рр., третій: 1991 - 2016 рр.); розкрито напрями науково-методичної діяльності книгозбірні на сучасному етапі її розвитку, в умовах змін, що відбуваються в суспільно-політичному та соціально-економічному житті країни, упровадження нових інформаційних технологій; розглянуто активне впровадження інноваційних технологій у роботу працівників ЛННБУ ім. В. Стефаніка, їхній вплив на науково-методичну діяльність. Важливим науковим результатом, що відповідає завданням дослідження є обґрунтування тези: модернізація бібліотечної галузі передбачає комплексне

вирішення, на нових методичних засадах, проблеми підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців. Відповідно, автором розроблено наукові засади процесу підготовки і проведення атестації бібліотечних працівників, ефективне проведення якої суттєво поглиблює процедуру аналізу стану і розвитку кадрового потенціалу бібліотеки.

Практичне значення дослідження зумовлене науковою новизною роботи і доцільності його використання з науковою, навчальною та прикладною метою. Сформульовані у дисертації положення, висновки, отримані результати стануть у нагоді фахівцям бібліотечної сфери, які опікуються науковим науково-методичним забезпеченням діяльності бібліотек різного підпорядкування. Крім того, дисертаційні матеріали можуть використовуватися при підготовці та підвищенні кваліфікації бібліотечних працівників, у навчальному процесі вишів при вивченні дисциплін «Бібліотекознавство», «Бібліотечний менеджмент», «Бібліотечно-інформаційне обслуговування», «Історія бібліотечної справи». Отримані дисертантом результати є важливими для вдосконалення чинного законодавства України, підготовки нових нормативно-правових актів, що врегульовують питання бібліотечної справи.

Таким чином, наукові положення, теоретичні та практичні висновки, викладені в дисертації є достовірними та переконливими, що забезпечується: по-перше, теоретико-методологічною обґрунтованістю; по-друге, відповідністю використаних методологічних підходів, меті та завданням дослідження; по-третє, науковим аналізом практичного досвіду й фактологічного матеріалу, зосередженого в численних вітчизняних і закордонних виданнях. Теоретичну базу дослідження становлять публікації фахівців у галузі теорії соціальних комунікацій та бібліотекознавства. Всього автором проаналізовано 245 публікацій. Це дало змогу чітко визначити науковий апарат дослідження, логічно вибудувати структуру дисертації, яка складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У Вступі здобувачем обґрунтовано актуальність обраної теми, її зв'язок з науковими темами; сформульовано мету та завдання дослідження; визначено об'єкт і предмет дослідження; вказано хронологічні межі, виокремлено методологічні принципи та теоретичні засади дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про особистий внесок здобувачки, апробацію результатів дослідження та її публікації.

Перший розділ «Науково-теоретичні підходи до дослідження науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника» складається з двох підрозділів, в яких здобувачкою досліджується теоретичне підґрунтя та джерельна база, обґрунтовується методологія дослідження.

У підрозділі 1.1. «Історіографія та джерельна база дослідження» через термінологічні уточнення формується системне уявлення про науково-методичну роботу бібліотеки як діяльність книгозбірні спрямовану на вироблення загальної стратегії її розвитку, основою якої є впровадження інновацій та результатів наукових досліджень (с. 16).

Проведено ґрунтовний аналіз літератури за проблематикою дисертації, який дав змогу автору дослідити умови та тенденції розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника впродовж її існування, узагальнити досвід фахівців бібліотечної галузі, визначити наукові підходи та підготувати рекомендації щодо удосконалення науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника, враховуючи істотні зміни соціальної системи і стрімкий розвиток соціокомунікаційних функцій бібліотеки. Критичний аналіз великої кількості досліджень вітчизняної та зарубіжної історіографії, в тому числі і найновіших видань за темою дисертації, свідчить про ґрунтовність та об'єктивність представленої роботи.

Заслуговує на особливу увагу авторський аналіз значного масиву документів, які різноаспектно забезпечують науково-методичну діяльність ЛННБУ ім. В. Стефаника. Дисертантом проаналізовано архівні матеріали та документи інструктивно-методичного характеру, які зберігаються у фонді

відділу рукописів та архіві ЛННБУ ім. В. Стефаніка, зокрема, звіти про діяльність бібліотеки за період, що досліджується, матеріали засідань комісій, науково-методичної та вченої рад.

У підрозділі 1.2. «Методологія дослідження» автор обґрунтовує необхідність поєднання для вирішення поставлених завдань методології соціальних комунікацій, системного, структурно-функціонального, історичного, інституційного та діяльнісного підходів широкого кола загальнонаукових та історичних методів дослідження. Логічно обрана методологічна і теоретична база дисертаційного дослідження дала змогу В. О. Мудросі визначити наукові засади, форми і методи науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаніка впродовж 1940 - 2016 рр., простежити взаємозв'язки між ними, а також встановити вплив новітніх інформаційних технологій на піднесення значення науково-методичної роботи, становлення її нових форм і методів.

У другому розділі «Історичні етапи становлення та розвитку науково-методичної справи в ЛННБУ ім. В. Стефаніка», який складається із трьох підрозділів, В. О. Мудрохою досліджуються етапи зародження, становлення та розвитку науково-методичної діяльності книгозбірні. Запропоновано авторське бачення періодизації, яке відповідає виділенню окремих підрозділів: перший етап (1940 - 1969 рр.) - підрозділ 2.1. «Становлення науково-методичної служби у 40-60-х роках ХХ ст.» розглядається процес становлення науково-методичної служби бібліотеки; другий етап (1970 - 1990 рр.) - підрозділ 2.2. «Налагодження науково-методичної діяльності у 70-90-х роках ХХ ст.» - розглядаються особливості налагодження науково-методичної діяльності книгозбірні; третій етап (1991 - 2016 рр.) - підрозділ 2.3. «Особливості науково-методичної роботи в незалежній Україні» - розглядається специфіка науково-методичної діяльності бібліотеки після проголошення незалежності України. У межах виокремлених етапів автор детально аналізує основні форми та методи науково-методичної діяльності, розкриває їх особливості та яким чином вони видозмінювалися;

характеризуються структурно-функціональні, організаційні, технологічні, кадрові перетворення, що відбувалися у бібліотеці, а також у науковому підрозділі - відділі бібліотекознавства, який разом із адміністрацією відповідав за координацію науково-методичної діяльності.

Третій розділ «Форми і методи науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника на сучасному етапі (2015 - 2016 рр.)», який складається із трьох підрозділів, присвячено дослідженню основних напрямів науково-методичної діяльності бібліотеки на сучасному етапі її розвитку.

У підрозділі 3.1. «Специфіка організації науково-методичної діяльності та її основні напрями» визначаються пріоритети науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника. Серед них: науковий аналіз бібліометричних і статистичних показників діяльності; моніторинг розвитку ресурсного та творчого потенціалу бібліотек; формування професійних компетентностей; безперервна бібліотечна освіта; консультативно-освітні послуги; менеджмент інновацій; експертно-діагностичні заходи; проектно-програмна діяльність.

Значну увагу В. О. Мудроха приділяє формуванню спеціалізованого фонду бібліотекознавчих документів, а також аналізу джерел, які до нього входять.

У підрозділі 3.2. «Кадрове забезпечення та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників» ґрунтовно розкривається суть професійної майстерності працівника бібліотеки, показано, чому сучасні завдання наукової бібліотеки тісно пов'язані з комплексним вирішенням, на нових методичних засадах, проблеми підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців. Автором визначено складники системи безперервного професійного розвитку бібліотечного працівника ЛННБУ ім. В. Стефаника, яка включає традиційні та новітні форми підвищення кваліфікації. До важливих здобутків дослідниці можна віднести її бачення наукових засад сучасного процесу підготовки та проведення атестації бібліотечних кадрів наукової бібліотеки.

У підрозділі 3.3. «Вивчення та впровадження новітніх інформаційних технологій» В. О. Мудроха з'ясовує, які саме новітні інформаційні технології впроваджуються у бібліотеці. Вона слушно зауважує, що практика впровадження сучасних інформаційних технологій розширює зміст науково-методичної роботи, впливає на становлення її нових форм і методів. Зокрема, ця думка підтверджується впровадженням ЛННБУ ім. В. Стефаніка інтегрованої автоматизованої системи АІерБ; створенням офіційного сайту бібліотеки та сторінки в соціальних мережах РасеБок і Тшїїег; формуванням електронних баз даних для внутрішнього та зовнішнього користування; використанням мультимедійних презентацій та слайд-шоу при проведенні організаційних та наукових заходів; проведенням дистанційного навчання бібліотечних працівників. Варто зазначити, що застосування новітніх інформаційних технологій в діяльності бібліотеки уможливорює швидке зведення та опрацювання статистичних даних, підносить ефективність управління закладом, а також оперативний обмін не лише електронними публікаціями, а й різними науковими даними, наборами метаданих, засобами моделювання, програмним забезпеченням, передпублікаційними, робочими документами, дає змогу формувати дослідницькі середовища незалежно від формату та місця знаходження.

Важливим аспектом науково-методичного забезпечення в ЛННБУ ім. В. Стефаніка є робота з оцифрування документів фонду, яка уможливорює створення архіву резервних копій найцінніших документів та збереження першоджерел у процесі використання читачами їх електронних копій. Водночас дослідниця цілком слушно вказує на існування нереалізованих можливостей впровадження багатьох інноваційних форм і методів роботи, пов'язаних з недостатнім фінансуванням установи.

Необхідно відмітити ще один позитивний аспект дисертаційного дослідження: В.О. Мудроха проаналізувала та узагальнила результати наукових досліджень, що здійснювалися ЛННБУ ім. В. Стефаніка в контексті науково-методичних розробок та результати їх впровадження в

практичну діяльність бібліотеки. Серед них: закономірності формування фондів наукових бібліотек (1973-1985 рр.); аналітико-синтетичне опрацювання документів фонду («Шлях книги» (1975-1985 рр.); оптимізація системи обслуговування («Шлях вимог читачів і абонентів в ЛНБ» (1978—1983 рр.), «Оптимальний склад контингенту читачів ЛНБ» (1980-1985 рр.); дослідження каталогів ЛНБ (1982-1990 рр.); проблеми збереження фондів ЛНБ (1996); «Історія бібліотечної справи Галичини II пол. XVI - поч. XX ст.» (1994-2009), «Ретроспективні фонди ЛНБ ім. В. Стефаника: історія формування та бібліографічна реконструкція» (2014-2016 рр.).

Особистий внесок здобувана є беззаперечним, оскільки автором вперше проведено цілісне дослідження, що ґрунтується на комплексному аналізі особливостей становлення і розвитку науково-методичних засад діяльності в ЛННБУ ім. В. Стефаника як потужної наукової бібліотеки національного рівня впродовж її існування, в котрому розкривається специфіка науково-методичної роботи з упровадження інноваційних технологій, що сприяють піднесенню ефективності діяльності наукових бібліотек загалом і ЛННБУ ім. В. Стефаника зокрема; пропонуються до впровадження наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації працівників наукової бібліотеки.

Відповідно самостійністю та інноваційним характером вирізняються наукові висновки і рекомендації дисертації, оскільки на сьогоднішній день, не існує його аналогів. Основні положення і результати проведеного дослідження відображені у 14 одноосібних публікаціях, 5 з яких надруковані у наукових фахових періодичних виданнях, 1 - у зарубіжному науковому фаховому виданні, 8 - у матеріалах конференції. Матеріали дисертації апробовані на десяти науково-практичних заходах різного рівня.

Автореферат ідентичний змісту дослідження та відображає основні положення дисертації.

Зауваження за результатами дослідження. Позитивно оцінюючи результати дисертаційного дослідження В. О. Мудрохи слід висловити і деякі зауваження та побажання:

1. Розглядаючи питання визначення поняття «науково-методична робота» у підрозділі 1.1. (с. 9 - 16), автор не звертається до державних стандартів України у галузі бібліотечної справи, обмежуючись тільки тими визначеннями, які подаються у словниках, довідниках, а також в оригінальних публікаціях бібліотекознавців.

2. Розкриваючи наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації працівників наукової бібліотеки (підрозділі 3.2. дисертаційного дослідження, с. 164-171), слід більше уваги приділити механізм впровадження даних результатів у діяльність інших бібліотечних установ.

3. Не зважаючи на значну кількість представлених у роботі опрацьованих джерел, із тексту дисертації не зрозуміло, наскільки здобувачем використано результати дисертаційного дослідження В. Б. Виноградової «Науково-методична діяльність публічних бібліотек України (70-90-ті роки)», захищеного 1998 року.

Також текст дисертації містить незначні редакційно-граматичні погрішності.

Загальні висновки. Висловлені зауваження загалом не впливають на позитивне сприйняття дисертаційної роботи, не зменшують її теоретичної та практичної значущості. Мети дослідження досягнуто, визначені завдання дисертації виконані.

Кандидатська дисертація «Науково-методична діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: історико-функціональний аспект та інноваційні особливості» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому розроблено наукові підходи до різних аспектів науково-методичної діяльності провідної наукової бібліотеки країни, що є важливим внеском у розвиток сучасного бібліотекознавства.

Дисертація відповідає нормативним вимогам, які висуваються Міністерством освіти і науки України до робіт, що подаються на присудження наукового ступеня кандидата наук, викладеним у п. 9, 11 - 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567. Автор дисертаційної роботи Мудроха Валентина Олександрівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 - книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Директор Інституту бібліотекознавства
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського,
кандидат історичних наук

 О. М. Василенко

